

stycke av nedersta leden i 9 s. 11 o har förlorat toppen. 15 i är ej stunget; ej heller 19 i och 22 i. I 24 t äro bst lågt ansatta, vilket otvivelaktigt beror på närheten till bistavarna i 23 f. I 32 s är nedersta leden uppdragen till övre ramlinjen. 36 n har förlorat övre delen av hst genom flagring i brottets kant, och 37 i har förlorat undre delen. I det kilformiga bortfallet vid brottsprickan har av äldre läsningar att döma ett sk mellan 36 n och 37 i gått förlorat. Efter 43 a finnas inga säkra spår av någon runa. Efter 43 a korsar ett ornament runslingan. Den linje som där synes är sålunda icke någon hst. — Rhezelius: *kulifr · uk · sioli · litu · risa · iftir · ikifast · sun · ierunta*. (Samma läsning i F 11 och F a 5.) — Hadorph och Leitz: 4 i. R. 38 läses riktigt som a. Efter 43 a insättes som sk ett kryss. Detta är placerat långt ifrån sista runan. — Celsius: 4 i. Sk saknas efter 21 a. 38 o. Sk efter 43 a. — Dybeck: Endast nedre delen var då i behåll med runorna *· kulifr · u ... iarunta ...* — v. Friesen (1914): *kulefr · uk · s-oli · litu · risa · iftir · ikifast · su- iarunta · 3 l* »är inskjuten mellan» 2 u och 4 e »sedan dessa båda runor huggits». 3 l »är sålunda ursprungligen öfverhoppadt». Sk efter 43 a osäkert.

Runföljden 1—6 *kulefr* återger det i runinskrifterna väl styrkta mansnamnet *Gullæifr* (*Guð-læifr*). Namnet är belagt på U 318 (*kulaif*, ack.), U 496 (*kulifs*, gen.), U 595 (*kuplef*, nom.), U 625 (*kulifr*), U 643 (*kulaifr*), U 678 (*kulaifr*), U 1085 (*kulefr*), på Sö 33 (*kulaif*, ack.), Sö 66 (*kulaifr*), Sö 172 (*kupla*), Sö 218 (*kuplif*, ack.), Sö 340 (*kuplifs*, gen.), på L 1053 Järsta, Valbo sn (Gästrikland), L 1068 Högs kyrka (Hälsingland) samt på en år 1938 påträffad västmanländsk runsten (*kuplefr*); se S. B. F. Jansson i *Västmanlands fornminnesförenings årsskrift* 28—29 (1940—41), s. 1. Jfr U 496.

Runföljden 9—13 *sioli* utgöres av ett personnamn. Något hittills känt namn synes icke passa till denna skrivning, som sannolikt återger ett kortnamn. — *Ingifastr* hör till de vanligaste namnen i runinskrifterna; se E. Wessén, *Nordiska namnstudier*, s. 100. — Även *Iarundr* är ett i runinskrifterna mycket vanligt namn; se U 1106.

E. Brate anser, att U 1085 kan ha ristats av Öpir. Uppfattningen torde vara riktig; åtminstone kan man fastställa, att ristningen är utförd i Öpirs stil. I sina i UUB förvarade anteckningar skriver v. Friesen: »Stenen utförd med utomordentlig skicklighet och relativt föga vittrad. Den förskrifver sig säkerligen från Öpir.» — Ännu en runsten har tidigare funnits vid Högsta, U 1086. Det förefaller som om de båda stenarna hade ristats av samma mästare.

1086. Högsta, Bälinge sn.

Litteratur: B 470, L 156. J. Bureus, Fa 6 s. 79 n:r 157 (Bureus' egen uppteckning), s. 208 n:r 205 (Rhezelius) Fa 10: 2 n:r 26, Fa 5 n:r 52, Fa 1 s. 14, Ff 6 n:r 25; J. Rhezelius, F 11 n:r 79; Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Monumenta 2, bl. 32; O. Celsius, Svenska runstenar (F m 60) 1, s. 287; R. Dybeck, Reseberättelse för år 1864, (ATA); UFT h. 11 (1883), s. 238; E. Brate, Svenska runristare (1925), s. 108.

Avbildningar: Bureus, teckning (i Fa 10: 2), kopparstick (i Ff 6); Rhezelius, teckning (i F 11); J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 470).

Denna sedan länge försvunna runsten stod enligt Bureus »J Höghstadz gärde i Bälinge» (Fa 6). Samma platsuppgift återfinnes i Fa 10: 2; Fa 5: »Högstad i gårdet»; Ff 6: »Högstadh i gerdet». Rhezelius (i Fa 6): »J gårdet widh samma Högsta»; ovan teckningen i F 11 anges platsen vara »Bälingz Sochn, Vthi Höghstad södre gärde widh vägen.» — I *Ransakningarna* omtalas, att »i södre giärdet åt Löfstad finnes ättegrafwar; item en stehn der iämpte påskrifwen»; se vidare U 1085. — På träsnittet i Peringskiölds *Monumenta* finnes bläckanteckningen »Bäling. Högsta södre gärde» (B 470: »Högsta Södre gärde»; L 156: »[Höghstadz] S. gärde»). — O. Celsius, som undersökte inskriften den 14 juli 1726 — alltså dagen innan han granskade U 1085 — anger stenens plats på följande sätt: »Högsta i Bälinge på giärdet wid Soldathusen.» — Vid C. F. Säves besök år 1853 var U 1086 »okänd» (UFT); även Dybeck sökte stenen förgäves

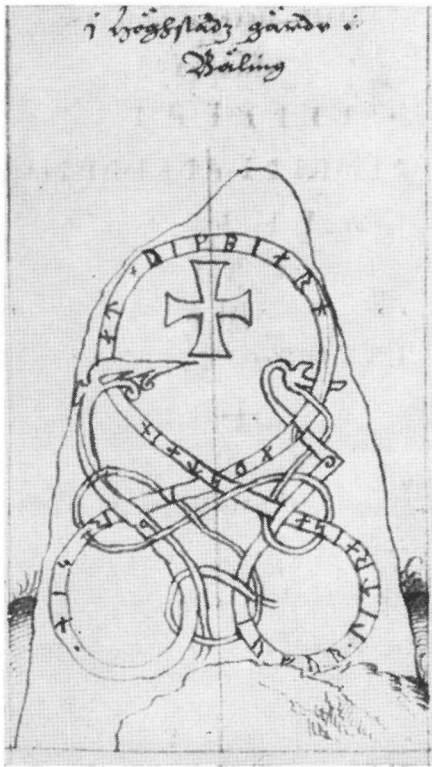


Fig. 336. U 1086. Högsta, Bälunge sn.
Efter teckning av Bureus i F a 10: 2.

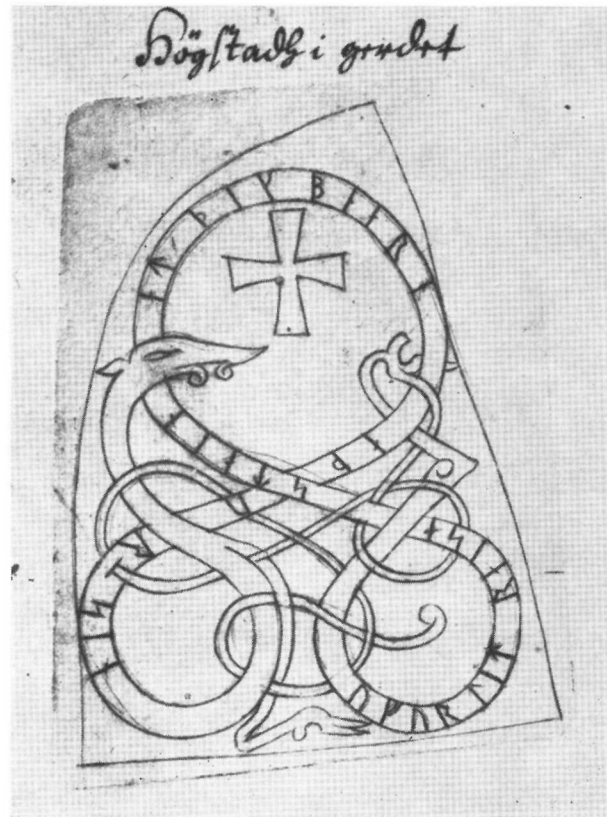


Fig. 337. U 1086. Högsta, Bälunge sn.
Efter kopparstick av Bureus.

några år senare. Han skriver i sin reseberättelse för år 1864: »Under letningen efter en runsten i Högstads södra gårde träffades en icke förr anmärkt ättehög af särdeles vacker skapnad, hvilken hög uppmättes och afritades.» Vid runinskriftsinventeringen 1942 sökte jag den förgäves liksom vid flera senare tillfällen.

Inskrift (enligt B 470):

iufur × lit raisa · stain at · uikbiarn faður

Iofurr let ræisa stæin at Vigbiorn, faður.

»Jovur lät resa stenen efter Vigbjörn, fader.»

Bureus (F a 6): **iufur¹ lit raisa stain · at · uikbiarn faður**. I F a 10: 2 har runföljden 1—5 **iufur** tillagts efteråt, vilket framgår av att runorna ha skrivits med annat bläck. På samma sätt har efter 29—33 **faður** tillfogats **sin**. I F f 6 saknas 1 i; **sin** är också här tillagt. F a 5: **iufur lit raisa stain at uikbiarn faður sin**. — Rhezelius (F a 6): **iufur · lit raisa stain at · uikbiarn · faður**. Samma läsning i F l 1 med undantag av att sk saknas efter 13 a och efter 33 r. — Celsius: **iufur · lit · raisa stain at · uikbiarn faður**. Celsius anmärker till sin läsning: »sin post fadur non reperiebatur».

Om namnet *Iofurr* se U 901 och 1073, om *Vigbiorn* se U 662 och 1021.

¹ Runföljden tillagd över raden.

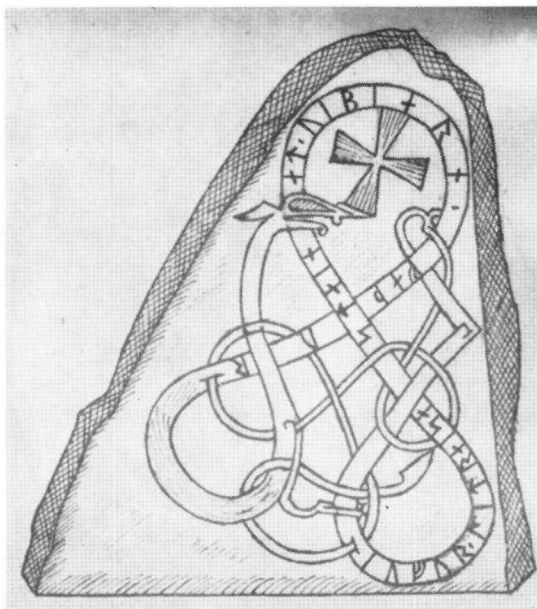


Fig. 338. U 1086. Högsta, Bälinge sn.
Efter teckning av Rhezelius i F 11.



Fig. 339. U 1086. Högsta, Bälinge sn.
Efter träsnitt i Peringskiölds Monumenta (B 470).

I *Svenska runristare* hänför E. Brate U 1086 till Öpirs ristningar. Ett av stöden för denna attribution är, att Öpir i en signerad inskrift utelämnar **sin** (U 984). Av avbildningarna att döma är U 1086 helt i Öpirs stil. Det är alltså möjligt, att bägge runstenarna vid Högsta tillhöra hans arbeten. Genom att runinskriften har avbrutits gör ristningen ett högst osymmetriskt intryck; det samma gäller U 1089, som uppenbarligen har ristats av samme mästare.

Om utelämnandet av pronomenet *sinn* i inskriftens slut se U 993.

Ett stycke av en runsten upptäcktes vid Högsta år 1942 i samband med runinskriftsinventeringen i Uppsala län. Fragmentet sitter i valvet till gamla landsvägsbron över Björklingeån. (Den nya landsvägen Uppsala—Gävle går här strax Ö om den gamla.) Det nyupptäckta fragmentet visade sig emellertid icke tillhöra den försvunna Högsta-stenen (U 1086) utan utgör en del av den likaledes förlorade U 1119 Örke, Skuttunge sn; se S. B. F. Jansson, *Runinskriftsinventering i Uppsala län 1942* (ATA).

Lytta, Bälinge sn.

J. Bureus uppger i *Sumlen* (F a 12), bl. 536, att en »steen» finnes »widh Lytta i Bäling». Denna uppgift och en liknande i *Ransakningarna* 1667—84 ha föranlett, att i inventeringar o. d. en försvunnen runsten har upptagits från Lytta. Anteckningen i *Sumlen* åsyftar emellertid med all sannolikhet en bautasten, icke en runsten; se S. B. F. Jansson, *Runinskriftsinventering i Uppsala län 1942* (ATA). I J. Peringskiölds *Monumenta* 2, bl. 21 finnes en, numera delvis svårläst, blyertsanteckning, som av allt att döma gäller den av Bureus nämnda stenen. Peringskiöld uppger nämligen, att vid Lytta finnes »en halftredie alns Hög trekantiger steen ofan på [Högen] uprester men inthet på skrifwen». Stenen torde ha stått på den hög som ligger 80 m. N om Lytta, 30 m. Ö om landsvägen Uppsala—Gävle.

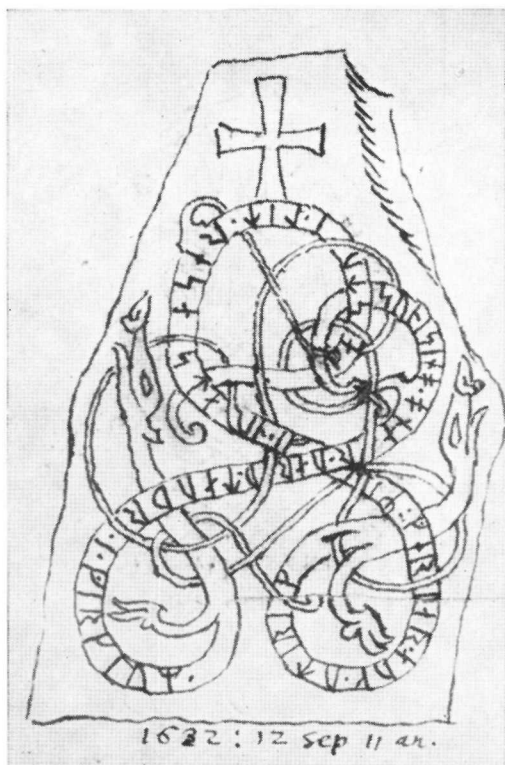


Fig. 340. U 1087. Löfstad, Bälunge sn.
Efter teckning av Bureus i Fa 10: 2.



Fig. 341. U 1087. Löfstad, Bälunge sn.
Efter träsnitt av Bureus i Monumenta
Sveo-Gothica.

1087. Löfstad, Bälunge sn.

Litteratur: B 477, L 141. J. Bureus, *Monumenta Sveo-Gothica hactenus exsculpta* (1624) n:r 19, 3 uppl. 1664 n:r 2 (Fa 10: 1 n:r 19), Fa 6 s. 77, s. 79 n:r 158 (Bureus' egen uppteckning), Fa 10: 2 n:r 23, Fa 5 n:r 54, Fa 13 s. 163, Fa 1 s. 14, Fa 14 s. 99, s. 158 b, s. 240; J. Rhezelius, F 1 1 n:r 99; Johannes Messenius, *Tumbæ* (1611), s. 3; *Ransakningarna 1667—84*; J. Schefferus, *Upsalia* (1666), s. 199; O. Verelius, *Manuductio ad Runographiam scandicam* (1675), s. 44; J. Peringskiöld, *Monumenta* 2, bl. 21, *Vita Theoderici* (1699), s. 464; O. Rudbeck, *Atlantica* 3 (1698), s. 18; F. Törner (resp. P. A. Eekman), *De Gothorum e Scandia primis expeditionibus* (1708), s. 80; P. Dijkman, *Historiske Anmärkningar* (1723), s. 80 f.; O. Celsius, *Svenska runstenar* (Fm 60) 1, s. 172, 191, *Acta Literaria Sveciæ* 2 (1728), s. 404; O. Dalin, *Svea Rikes Historia* 1 (1747), s. 350; N. R. Brocman, *Sagan om Ingvar Widtfarne* (1762), s. 157; J. G. Liljegren, *Runlära* (1832), s. 107; M. Stolpe, *Några ord till upplysning om bladet »Upsala»* (1869), s. 67; UFT h. 11 (1883), s. 236; S. B. F. Jansson, *Runinskriftsinventering i Uppsala län 1942* (ATA).

Avbildningar: Bureus, teckning (i Fa 10: 2), träsnitt (i *Monumenta Sveo-Gothica*, Fa 10: 1, Fa 5, P. Bång, *Priscorum Sveo-Gothorum ecclesia* [Åbo 1675], Verelius a. a., Rudbeck a. a.); Rhezelius, teckning (i F 1 1); J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds *Monumenta* och B 477).

Denna sedan länge försvunna runsten stod enligt Bureus »Widh Löfstadh i Bälunge». Fa 5: »löfstadh i byen». Ovan teckningen i F 1 1 lämnar J. Rhezelius följande platsuppgift: »Bälunge Sochn, Widh Löfstad mellan gårdarna». — Enligt *Ransakningarna 1667—84* fanns vid »Löfstad söder om byen 1 stehn påskrifwen, så och ättegrafwar på samma sijda». På träsnittet i Peringskiölds *Monumenta* finnes bläckanteckningen »wid löfstad i Bälunge Sochen» (B 477: »Löfstad»; L 141: »Löfstad»). Dessutom finnas på den sida, där träsnittet har fastklistrats, två blyertsanteckningar. Den ena anger, att Löfstad är »beläget straxt wid stora landzwägen som löper åth